

Els ecos de l'univers

Mostra a Madrid

El projecte 'Univers' s'ha presentat dins de l'exposició 'Anys llum', que es pot veure fins al 18 de novembre a la sala de Tabacalera a Madrid i que està comissariada per Eulàlia Bosch. A la mostra també s'exposen altres projectes, com 'Frequències'.

L'artista Eugènia Balcells proposa un poètic viatge a través del cosmos en el seu nou projecte 'Univers'

Una de les instal·lacions més conegudes d'Eugènia Balcells (Barcelona, 1943) és *Supermercat*, del 1976, en la qual l'artista va omplir una llarga paret de petits objectes i imatges de la vida quotidiana. Era un compendi autobiogràfic de retalls vitals tancats en plàstic, un microcosmos del que ens envolta i de coses a les quals no donem importància. Aquesta peça clau de l'art conceptual català, però, no està lluny de les obres més recents de Balcells, encara que ho sembli a primera vista. Balcells ha passat ara del micro al macro, dels petits universos quotidians al cosmos en tota la seva extensió visible.

Balcells explica que la lectura del llibre *El Tao de la física*, de Fritjof Capra, que estableix un clar paral·lelisme entre la física moderna i les filosofies orientals, va ser tota una revelació per a ella. "El vaig llegir el 1979, quan vivia a Nova York, i des d'aleshores tota la meua obra ha estat condicionada per aquesta lectura", diu. La seva obra i també la seva vida, per descomptat. Si al projecte *Frequències*, que es va veure a l'Arts Santa Mònica el 2009, l'artista mostrava com els elements de la taula matèrica vibren en freqüències de llum i de color, ara, Balcells ha fet un pas més i de la mà del seu cosí, Marc Balcells –astrofísic i director dels telescopis Isaac Newton de l'observatori Roque de los Muchachos a l'illa de la Palma– ha extret imatges de l'univers fins arribar a lí-

Eugènia Balcells, al seu estudi barceloní, amb la maqueta de l'artefacte que ha creat per projectar les imatges de l'univers EL PUNT AVUI

mit mateix del que és visible a través dels aparells actuals, a 12.000 milions d'anys llum. "El que veiem és un diorama del passat de l'univers, si poguéssim veure més enllà potser arribaríem a veure el Bing Bang", diu. Balcells ha creat un artefacte esfèric en el qual es projecten les espectaculars imatges de l'univers amb un efecte de tres dimensions. També es poden sentir sons, que la NASA ha transcrit a partir de les vibracions electromagnètiques que emeten els cossos celestes. L'art i la ciència, fusionats. "Formem part d'una dansa més gran que nosaltres", afirma, i confessa que la visió en directe de l'univers l'ha sorprès i marcat per sempre.

La simbiosi entre art i ciència provoca una gran bellesa, una bellesa que Balcells busca transmetre perquè "vivim en una societat addicta a la lletjor". Una societat que necessita més que mai que es reconegui el coneixement i l'experiència, pràcticament deixats de banda. "Això ens ha portat al caos, per això ara cada decisió que prenem, cada gest, cada paraula que diem, és important. En els temps que vivim, no podem perdre el temps i als artistes se'ls requereix que siguin savis." *

La tragèdia daliniana

'El meu germà i nosaltres'

Aquest havia de ser el títol de les memòries d'Anna Maria Dalí, germana del pintor, que publicà en castellà Juventud el 1949: *Salvador Dalí visto por su hermana* com a rèplica a *Vida secreta de Salvador Dalí* (1942). *Noves imatges de Salvador Dalí* (1988) va ser-ne la primera edició catalana, però ara Viena Edicions acaba de publicar-les restaurant el manuscrit original català, a cura de Mariona Seguranyes.

L'expulsió de Dalí de la llar familiar, la seva adscripció al surrealisme, la presència de Gala i la voluntat de reconstruir amb nostàlgia uns dies de joventut de plàcida vida mediterrània, porten Anna Maria Dalí a escriure aquestes memòries que s'afegeixen al contenciós familiar amb el pare, el notari Dalí. Nous documents, com el *Memoràndum*, resposta pública de Dalí al llibre de la germana el 1950, un rastreig per la correspondència familiar, així com algunes fotografies fins ara inèdites, enriqueixen aquesta edició.

Dalí, sacríleg

Anna Maria Dalí culpa el surrealisme i Gala, sense esmentar-la, de la perversió del seu germà: "Humanament, l'ha envoltat d'enemics i ha torturat la seva ànima al fer-la actuar contràriament als seus instints. Artísticament, ha donat la seva obra de després de 1929 un to agressiu, immoral i desagradable." Per a Anna Maria, *Vida secreta* és plena de "falsos records". Però no té en compte que es tracta d'una autobiografia que l'artista fabrica a mida del personatge públic que vol potenciar. El surrealisme, allunyat de tota moral, com diu el seu *Manifest*; o anticlerical, com eren els films de Buñuel amb arguments de Dalí, empenyen el pintor a una declaració i inscripció sacrílega sobre un Sagrat Cor: *Parfois, je crache par plaisir sur le portrait de ma mère*, obra exposada a París el 1929, i que la família interpreta al peu de la lletra.

Surrealisme contra Noucentisme

El 1929 Gala deixa Éluard per Dalí, que és expulsat de la família, "sense rebre un cèntim", com diu el seu *Memoràndum*, i és llavors que Lídia, la peixatera paranoica, li ven la barraca de Portlligat, la figura del pare es converteix en Guillem Tell i Gala en Gradiva. Gala desplaçarà tots els altres elements femenins, inclosa la germana, musa i model d'algunes teles classicistes. La mirada que projecta Anna Maria Dalí sobre el seu germà és noucentista i catòlica.

Accepta i valora les etapes impressionista i cubista, però no l'avantguarda revolucionària a la qual s'ha apuntat. Abraçar el catolicisme per entrar de nou a l'Espanya franquista el 1949, la visita al Papa i l'inici de l'etapa mística reconcilien momentàniament la família, però el llibre d'Anna Maria reobre les ferides. Entre el 1926 i el 1929, Dalí ja havia seguit el dictat dels somnis. En vindicar el primer Dalí i qüestionar el surrealisme, Anna Maria posa en evidència que mai no va acceptar el Dalí surrealista ni Gala, per descomptat. *